

Oppvekst på Melvold i Frogner i mellomkrigstida Del 12: Slakting

Det var visst rundt 1920 at Fellesslakteriet ble stiftet. (Fællesslagteriet ble stiftet i 1910 som landets første andelsslakteri. Det ble i 1936 overtatt av Norges Kjøtt og Fleske-sentral, men ble fra 1957 igjen organisert som andelslag. Red. anm.) Tidligere var omsetningen av slaktedyr ganske tilfeldig, og smarte oppkjøpere reiste rundt for å handle til seg dyr. Dette var for det meste drevne karer som visste hvordan de skulle lure bøndene. Etter etableringen av Felles-slakteriet kunne de gårdbrukerne som ønsket det bli medlemmer av slakteri-samvirket. Hjemme var vi medlemmer, og jeg husker ganske godt hvordan det gikk for seg når det skulle sendes dyr til Felles-slakteriet. Den gang fantes det jo ikke noe slikt som transport med dyrebil. Det kom først senere. Det var jernbanen som var transportmiddelet for levende dyr over lengre strekninger.

Transport av slaktedyr på jernbanen

Til Frogner kom det et langt godstog litt over klokken halv tre alle hverdager. Det var anledning til å sende levende dyr med dette toget to ganger i uka, og dyrene måtte, som rimelig var, meldes inn på forhånd. Det måtte meldes fra om hvor mange dyr som skulle sendes, og hva slags

dyr. Det måtte med andre ord sørges for «plassbillett». Når dyr skulle leies til stasjonen, var det om å gjøre å ha god tid. Det var aldri godt å vite hva som kunne hende under veis. Det kunne for eksempel være en stor okse som skulle sendes, og hvis den slo seg litt ugrei, var det alltid om å gjøre å ha god tid. Gamle kuer var noe

Artikler nr. 6 – 2000 – 6. årgang

<http://sorum.historielag.no>

helt annet å ha med å gjøre. De var gjerne rolige og gikk stille og pent. En gang husker jeg det ble sendt fire eller fem ganske store foringsokser samtidig. Det var et svare strev nedover Trondheimsveien med mange besøk i veigrøftene, men alle kom vel fram til stasjonen i tide og inn på kuvogna.

På alle jernbanestasjoner lå det den gang en stor trelem med lister på tvers for at dyra skulle få fofeste. Sidene på lemnen var forsynt med rekkverk slik at dyrene ikke skulle falle utenfor på noen kant. Denne «landgangen» ble lagt fra platt-formen og opp på kanten av vogna. På den øverste enden av lemnen var det to korte solide jern som pekte nedover. Disse ble heftet over den skinna på vogna der trinsene til skyvedøra gikk. På den måten var lemnen sikret fra å gli. På Frogner måtte lokomotivføreren stoppe nøyaktig på det stedet hvor lemnen lå, for det var ikke plass til å flytte lemnen til siden der. Det var bare en trang passasje mellom gjerdet til stasjonshaven og do for «Kvinder», hvor lemnen hadde sin plass, og derfra måtte den trekkes rett fram mot vogna.

På «kuvogna» ble okser og kuer bundet i bredden med hodene mot endeveggen. Hestene ble derimot bundet i bommer som ble lagt høyt i solide holdere tvers over vogna. Disse bommene stod inntil dørene på hver side. Hestene ble altså stående med hodene mot hverandre. På de gamle kuvognene var det plass til

«32 mand eller 6 heste», som det stod på et støpt skilt på siden av vogna. Det vil si at det var 32 soldater det var plass til under transport. I slutten av 1920-årene kom det større vogner som rummet 40 mann eller åtte hester.

Det hendte også at vi sendte ei stor gammel grisepurke til slakt. Den måtte da plasseres i ei stor solid kasse, og det sier seg selv at det var tunge greier å flytte på. Det var et slit å få grisekassa opp på ei vogn eller en slede for å kjøre til stasjonen. Det samme slitet var det å få kassa inn i vogna. Hverken jernbanefolkene eller de som var ansatt på slakteriet var nok heller ikke videre begeistret for å håndtere en slik kolli. Grisekassen ble returnert til avsenderen snarest mulig så de var kvitt den på slakteriet.

Rånen på Skedsmokorset

Med det samme vi er inne på transport av slaktedyr, må jeg nevne noe som hendte ca. 1930 tror jeg det var. Hjemme hadde vi en stor gammel râne. Den var både snill og koselig, og kunne til og med i blandt gå løs på gårdsplassen. Der gikk den ganske rolig og koste seg og spiste gress og sa «boff-offof-boff». Den likte godt å bli klødd og stelt med, og da kunne den legge seg rett ned på bakken og riktig nyte tilværelsen. En dag måtte jo denne idyllen ta slutt og etter et herlig elskovsliv med diverse grisepurker, både våre og andres, var det bare turen til Fellesslakteriet som gjenstod.

I stedet for å benytte jernbanen hadde far fått det for seg at han skulle være så moderne å bestille lastebil til transporten. Det var en fra Sørum som het Valstad som drev transport, og han hadde en Chevrolet fra vel midten av 1920-årene. Bilen hadde hjul med treeiker og var ikke særlig stor. Etter mye slit og plunder ble den tunge grisekassa med rånen inni plassert på lasteplanet, og turen til slakteriet kunne begynne.

Valstad og far satte seg lettet og glade inn i førerhuset og gledet seg sikkert til en koselig og problemfri tur innover til Løren og Fellesslakteriet i det fine

sommer-været. Alt gikk også vel og bra og kara satt og pratet og koset seg helt til like før Skedsmokorset. Der ble det brått slutt på idyllen. Foran dem stod plutselig en mann midt i veien og fektet med armene for å stoppe bilen. De skjønnte ikke hva han ville, men stoppet da de kom opp på siden av ham. «Grisen, grisen!» ropte han. Men far og Valstad forstod fremdeles ingen ting. Men det varte nok bare et øyeblikk, for da de så seg bakover i veien der mannen pekte, fikk de til sin forundring se at rånen gikk fredelig og rolig på veikanten og nappet til seg noe gress som stod der.

Den var vel blitt lei hele kjøreturen og hadde like godt brutt seg gjennom lokket på kassa uten at det ble oppdaget av de som satt i førerhuset og koset seg. Deretter hadde den kastet seg ned fra lasteplanet og landet på ryggen i veirenna. Den hadde sikkert sklidd et stykke bortover på gresset av farten, for den var grønn på ryggen. På den måten slapp den i hvert fall å brette bena, og det hadde sannelig ikke vært noen spøk. Det var ille nok som det var. Vi får være glad for at han veltet seg av på høyre side av bilen. Hva kunne ikke ha hendt om den hadde tomlet seg av på venstre side og falt ned i veibanen eller i verste fall opp i en åpen personbil, som det var en del av den gang? Etter omstendig-hetene må en vel ha lov å si at det gikk bra.

Det største problemet var nok allikevel å få rånen inn i kassen igjen og siden opp på lasteplanet. Jeg fikk liksom aldri ordentlig greie på hvordan det gikk for seg, for det var visst et litt kjedelig punkt i historien å komme inn på. De hadde sikkert fått den hjelpen de trengte, hvor den nå var kommet fra. Turen videre hadde gått bra. Grisen hadde holdt seg pent og pyntelig i kassa, og det ble ikke flere problemer å streve med før de var fremme på slakteriet og hadde fått levert grisen. Den gang kom grisekassa tilbake hjem igjen med det samme, og ble visst siden aldri mer brukt til transport av store slaktegriser.

Hjemmeslakting av gris

Hjemme på Melvold hadde vi vanligvis tre eller fire grisepurker som hadde unger et par ganger i året. Når de var et par år gamle, ble de gjerne slaktet. Ble de ikke sendt til Fellesslakteriet, ble de slaktet hjemme. De var uansett store og tunge. En dag i begynnelsen av desember skulle julegrisen slaktes og slakter måtte bestilles i god tid i forveien, da han hadde mye slakting i tida før jul. Tidlig om morgenen slaktedagen, ble det tent opp under bryggepannen i bryggerhuskjelleren, for det trengtes mye varmt vann til skolling av en stor gris. På den årstiden var det jo mørkt lenge om morgenen, og for å benytte dagen var det om å gjøre å begynne så tidlig som mulig.

Det var naboen vår, Laurits Borgen, som slaktet. Før det var skikkelig lyst om morgenen kom han ruslende over jordet med slakterveska i handa. Var det snø, måtte han gå veien rundt haven. Veska hans var lav, litt lang, myk og svart, og oss i mellom kallte vi den for «jordmorveska». Den inneholdt jo naturligvis de tingene som han hadde bruk for til slaktingen. Der lå slaktemaska og 2 - 3 patroner, flere skarpe kniver, et knivstål og en velbrukt «tryne-tom». En stor, solid krok til å dra klauene av grisen, hørte også med til utstyret.

Slaktemaska var ganske spesiell. Den hadde et grovt løp som var ca. 20 cm. langt. I den nedre enden var det festet en trekantet stålplate med hull gjennom, under løpet. Plata hadde avrundede hjørner, og på hvert hjørne var det festet et rundt stålben på ca. 5 cm. lengde. I den øvre enden var det et sluttstykke til å skru av, slik at patronen kunne settes på plass i løpet. Så kunne sluttstykket med tennstiften, som skulle slås inn i perla i patronen, skrus på. Borgen tok vare på de brukte messing-hylsene og ladet patronene om igjen selv, og det gjorde han grundig. Han brukte svartkrutt og sparte såvisst ikke på kruttet. Kulene tror jeg han støpte selv, men det husker jeg ikke sikkert.

Purka som skulle slaktes hadde ikke fått mat om morgenen, for det hadde jo ingen hensikt. Så var det å gå inn i bingen i grisehuset og sette på trynetommen og prøve å leie purka ut. Det måtte foregå med mest mulig lempe, men endte likevel gjerne med skrik og hyl. Litt utenfor grisehusdøra var det stopp. På forhånd hadde Borgen vært borte i vedskjulet etter et passende vedtre til å slå på maska med. Så satte han den på plass høyt opp på panna på grisen, løftet vedtreet og slo til. Spenningen blant oss som var til stede var stor. Vile det smelle? Det hendte nemlig at det kliket. Da mener jeg å huske at han skiftet patron. Så var det å prøve igjen, og så smalt det, og det kraftig. Patronene som han hadde ladet var så kraftige at de egnet seg visst bedre for å skyte elefanter med enn griser.

Hele grisehodet var et øyeblikk innhyllet i et flammehav og ble deretter svart som sot. Kula gikk gjennom hodet og halsen, kom gjerne ut igjen i brystet og gikk deretter i bakken. Grisepurka stupte øyeblikkelig og var død med det samme. Så var det å stikke for å få av blodet snarest mulig. Det ble brukt et lavt kjørel å samle blodet i. Det måtte hele tiden tømmes over i en større balje hvor det måtte røres for at ikke blodet skulle koagulere, eller levre seg. En av mine søstre var som oftest med for å røre i blodet. Det var et ganske tungt arbeid, for det måtte røres lenge før blodet var godt nedkjølt.

Når purka var tømt for blod, ble den lagt på en slede og dratt bort til nedgangen til bryggerhuskjelleren, hvor skollingen skulle foregå. En stor, gammel kaffekjele ble brukt til å bære kokende skolle vann opp fra bryggepanna, og den var veldig fin å tømme av akkurat der slakteren ønsket det. Det måtte stadig fyres kraftig under bryggepanna, for det skulle veldig mye varmt vann til for å skolle en stor gris i kulda.

Samtidig med skollingen ble klauene trukket ut av griselabbene. Til det ble den tidligere omtalte kroken brukt. Det

ytterste av ørene og griserompa ble også kappet av.

Partering og bearbeiding

Når skollingen var unnagjort, var det å dra sleden med purka bort til slakterskjulet hvor den ble hengt opp. Slakteren gjorde et snitt med kniven ved hasen på hvert bakbein slik at den kraftige sena ble synlig. Så ble et spesielt solid oppheng av tre med en mothake i hver ende tredd på innsiden av senene. Et solid tau ble festet midt på opphenget, og ved hjelp av ei talje som var festet i hanebjelken, ble purka heist opp. Den måtte heises så høyt at grisetrynet gikk klar av gulvet.

Så ble slaktet åpnet med et langt snitt på undersiden av purka. Da veltet innvollene ut og magesekken og tarmene ble tatt vare på hver for seg. Hjerte, lunge og lever ble samlet i et traue, og senere lagt i vann i en avskjæring. Magesekken og tarmene ble tømt for innhold. Det ble gjort på den måten at tarmene ble «trådd». Det vil si at de ble lagt i snøen bak skjulet, og så var det å trå fra midten og utover mot hver ende for å få ut mest mulig av innholdet. Etterpå ble de vrent og gnidd videre i snøen slik at de ble foreholdsvis rene. Siden ble tarmene vasket grundig og lagt i saltvann i en balje.

Den samme prosessen ble foretatt med magesekken. Den ble brukt til omslag for sylta. I den ble det brukt forskjellige småbiter av både kjøtt og flek. Grisehodet ble rensket for kjøtt og flek og det ble også putt i sylta.

Som alle vil forstå var det veldig mye arbeid i forbindelse med slaktingen. Blodet var tidligere blitt tømt opp i store krukker og oppbevart der til senere bruk. Hjemme ble det brukt til klubb eller blodpudding. I den forbindelse vil jeg nevne noe som Borgen fortalte: Et sted han hadde vært og slaktet om formiddagen, fikk han servert klubb til middag av det ferske blodet av grisen. Da var det bare så vidt han orket å spise, sa han. Og det er ikke vanskelig å forstå.

Når grisen var rensket for innmat og innvoller, hang den til avkjøling til om kvelden. Da kom Borgen tilbake og delte slaktet langsetter. Så ble hver halvdel, som fortsatt var veldig tung, båret bort til kjøttbua på stabburet hvor det ble delt opp videre. Først ble skinkene og bogene skåret fra. Så var det ribba, kotelettene og mørbraden. Isteret ble samlet i et stort tretraue for siden å bli malt på ei gammel kvern med to spiralruller som presset smultet fram mot en kniv i enden av kverna. Kverna stod montert på en stor, tung stabbe, og var plundrete og slitsom å dra. Det ferdige rene smultet ble blant annet brukt til koking av smultringer og til stekefett. Skinkene og bogene ble lagt ned i to store saltebaljer hvor de lå og godgjorde seg til våren. Det het seg at det ikke måtte skjæres av skinka «før gauken hadde gøli på den». Det vil si i løpet av mai måned når gjøken var hørt. I tillegg til grisepurka ble det gjerne slaktet en liten okse eller en litt stor kalv. Det var delvis for å få kjøtt til å blande i medisterdeigen eller kjøttkakedeigen. Mye av kjøttet ble båret inn på kjøkkenbordet hvor alt som var av bein ble skrapet rent for kjøtt, som så ble skåret opp i småbiter etter at brus og sener var fjernet. Det samme ble gjort med noe av grisen. Når alt dette var samlet, ble det vanligvis ganske mange kilo til sammen, og så skulle dette blandes og hakkes.

Turen til slakter Paulsen i Lillestrøm

Hakkingen ble gjort hos slakter Paulsen i Torggata i Lillestrøm, like ved torget. Hvis hakkingen skulle foregå på en dag som jeg var fri fra skolen, var jeg gjerne med far på den turen. Det var vanligvis svært kaldt, og jeg minnes enda hvordan jeg frøs på bena. Jeg hadde «Karl Svingen-støvler», og de hadde jeg aldri såler i, så det var ikke rart at det var kaldt. De voksne burde jo ha sørget for at det skulle være såler av et mykt, varmt stoff i støvlene, eller i det minste sammenbrettet avisapir, som isolerer godt, men ingen sa noe eller brydde seg om det. Selv hadde jeg ikke

såpass vett at jeg forstod det, og så var det bare å fryse. Det hendte også ofte at støvlene var i trangeste laget og at det derfor ikke var plass til slik luksus som såler. Jeg kan huske hvordan jeg strevde for å få på meg for små støvler om morgenen., og hvor vondt det var.

Før vi kom til Skedsmokorset, frøs jeg vanligvis slik at jeg måtte gå ut av sleden og springe etter. Jeg holdt meg da i bakkarmen mens jeg sprang, og fikk på den måten etter hvert litt varme i føttene igjen. Så var det å sitte på et stykke, og det varte ikke lenge før jeg frøs like mye igjen. Når vi kom til Berg, eller for ikke å snakke om Kjeller, var føttene helt iskalde for lenge siden.

Endelig var vi framme hos slakter Paulsen, og da var det godt å få komme inn i varmen der. Huset var nærmest bare et lite skur med blikktak, og når døren ble åpnet, slo dampen innenfra imot oss. Med det samme så vi nesten ingen ting, men det var i hvert fall varmt der inne. Vi hadde det oppskårede kjøttet og flesket i bøtter og spann, og vi hadde også med oss krydder og melk til å blande i deigen når den ble hakket. Melkespannet var pakket ekstra godt inn, for at melka ikke skulle fryse. Den ferdige deigen ble hatt i de to samme kjørelene som vi hadde kjøttet og flesket i. Vi hadde også med de rensede tarmene som ble kappet i små lengder og deretter fylt med medisterdeig, og det ble bestandig mange ferdigstappede pølser. Den deigen som ble igjen, ble det senere laget medister-kaker av.

Hvor vi gjorde av hesten og sleden mens vi ventet på at alt skulle bli ferdig, husker jeg ikke sikkert, men jeg tror det var en plass inne i gårdsrommet til slakter Paulsen. I ventetiden gikk vi inn på Kaffistova for å spise nistematen vår og for å varme oss. Begge deler smakte godt. Vi var vanligvis ikke hjemme igjen om ettermiddagen før etter at det var blitt mørkt. Dagene er jo korte like innunder jul.

Pølser, kjøttkaker og sylte

Dagen etter at vi hadde vært hos slakter Paulsen, ble det tent opp under bryggepanna igjen, og nå for å koke pølsene. Mor passet varmen veldig nøye, for vannet måtte bare så vidt koke, ellers ville pølsene sprekke. Det er virkelig en kunst å koke pølser, men mor kunne det, og jeg kan nesten ikke huske at pølser sprakk.

Kjøttkakedeigen eller medisterdeigen ble stekt i ei stor panne på komfyren på kjøkkenet. Det ble mange porsjoner og det tok lang tid. Siden ble kjøtt- og medisterkakene kokt en god stund, slik at de ble helt gjennomkokte. Så ble de fylt opp i ganske store og solide hermetikk-bokser, som igjen ble kokt. Boksene hadde dobbelt lokk. Det underste var tynt og under der lå en gummipakning for at det skulle bli helt tett. Det øverste lokket var stivt og solid og ble holdt på plass av en solid tverrligger med en strammeskrue. På hver side av boksen var det festet en solid hempe som tverrliggeren ble stukket inn i. Så ble skruen dratt kraftig til, og boksen var da vanligvis tett. Og det måtte den jo være for at innholdet skulle holde seg, hvis ikke ble maten ødelagt. Senere begynte mor å bruke to liter glass til hermetisering, og det var visst litt enklere, tror jeg. Før fryse-boksens tid var det virkelig mye arbeid knyttet til det å oppbevare maten.

Så skulle sylta lages, og til den ble først og fremst kjøttet på grisehodet brukt. Litt kjøtt av den vesle oksen og kalven ble nok også brukt ved siden av buklist og annet på grisen. Alt ble sydd inn i grise-magen, og det hele ble kokt. Siden ble sylta lagt i ei stor og kraftig presse av tre. Sylte-pressa bestod av en solid bunn med to grove runde stolper med gjenger. Sylta ble lagt i pressa under et solid lokk med et hull for hver stolpe. Det var en stor tremutter som passet til hver av dem. De ble skrudd hardt til slik at sylta ble flat og fin og fikk en pen fasong.

Kristian Lieungh

Gjennom tolv Artikler har vi nå fulgt Kristian Lieunghs oppvekst på Melvold i Frogner i mellomkrigstida. Det er ikke alle gitt å huske så detaljert og formidle det i så klare bildersom Kristian Lieungh gjør, men kjenner du noen som har levd en stund, så skriv ned deres minner!

Sigurd Ribbung og Håkon Håkonsson på Romerike

I Håkon Håkonssons saga er bygda Skaun nevnt to ganger, begge i forbindelse med kongens kamp mot ribbungene. I forrige utgave av Artikler trykket vi den første delen av denne historien. Her fortsetter den. Det var islendingen Sturla Thordarson (29.07.1214 - 30.07.1284) som 1264 - 1265 skrev sagaen om Håkon Håkonsson på oppdrag fra sønnen Magnus Håkonsson med tilnavnet Lagabøter. Teksten er oversatt av Finn Hødnebo. Fotnotene er oversetterens.

112. Om kvelden da sveithøvdingene skilte lag med kongen, ble det sagt fra om at alle skulle ha spist seg mette ved midnatt. Da lot kongen blåse i luren, og hæren flyttet seg framover i den orden som var fastsatt på forhånd. Været var surt, og det ble svært kaldt. Da det lei mot dag, sendte kongen menn framover til midtskogs. Der var det et stort sælehus¹ ved kirken. Han bad dem om å tenne store bål i garden der. Og idet dagen rant, kom kongen fram til bålene, og mennene varmet seg en stund, for de fleste var blitt noe frosne i hendene eller føttene eller i ansiktet.

Kong Håkon rei videre med hele hæren da det var blitt helt lyst. Eidskogen er tolv mil lang, og midt i skogen var det en kirke. Når isen har lagt seg, er det god og slett veg der. Da kongen kom ut av skogen i Värmland, kom speiderne imot ham og sa at der var ingen hærsamling foran dem i landet, alle folk var rømt for ham fra bygdene og ut i skogene, og slik var det med alle ribbungene også.

¹ Sælehus, hus el. herberge for reisende

Så ble hæren ført bort til noen gardar som heter Morast,² det er lengst nord i landet, og der var alle folkene hjemme. Kongen gav seg til å vente der til hele hæren var samlet, og det var nonstid.³ Kongen samtalte med sveithøvdingene, deretter ble det blåst til ting, og kongen gjorde kjent for hæren de beslutninger han hadde tatt, at han ville fare med fred til alle bønder i landet, dersom de ville underkaste seg ham og la saken avgjøres ved hans nåde. "Og fordi," sa han, "at våre uvenner ikke er noe sted foran oss, da skal vi ikke fare fram med voldsomhet, men heller få rede på om de er villige til å gi oss bøter."

113. Kongen oppholdt seg der en liten stund og gav oss grid til alle mennene. Men da det var slutt med føret til hestene. Han rei om kvelden til den bygda som heter Eda og var om natta på garden Mellby,⁴ som Odd Eiriksson eide. Dette var fredag før niukersfasten.⁵ Kongen hadde budt mange sveithøvdingar til seg om kvelden, for han hadde tatt med seg god vin fra Norge, og den kunne ikke holde seg lenger på grunn av frosten. Så hendte det om natta at alle kaggene ble kastet ut i garden, en drøy tredjepart av vinen var frosset og var igjen i kaggene. Hestekarene tok kaggene og brøt dem istykker. Så tok de isbitene og smeltet dem, men noen åt dem som de var. Av det ble de så drukne at de begynte å slåss om natta, fjorten menn ble såret og mange ble skamslått. Først ut på morgenen fikk kongen menn til å roe det hele ned. Syssel-mennene ville forfølge saken mot dem, men kongen tilgav dem.

114. Lørdag⁶ kom alle sveithøvdingene til kongen, hæren var da svært ustyrlig og ville brenne bygda. Kongen lot det drøye med det og tenkte at bøndene vel ville komme til ham og be om miskunn og tilby bøter. Men da han tykte at alt håp var ute, tok mennene til å brenne i alle bygdene der

² Morast, gard ved riksgrensa i Eda, Värmland

³ Nonstid, tida rundt kl. 15

⁴ Mellby, gard i Eda, Värmland

⁵ 24. januar 1225

⁶ 25. januar 1225

de drog fram. Og så fullstendig hadde folk forlatt bygdene, at det ikke fantes en eneste en på noen gard. Så kvad Sturla:

*Landssvik ble ei
lite lønnet
av kongen
øst for skogen,
så snart som
fyrsten slapp løs
ildebrann
i alle bygder.*

*Hvert et hus
med sin hete munn
brannen slukte
i Värmlands bygder.
Med lynfart
luen raste,
inn om gardslede⁴
ulende för.*

Så sier Olav Kvitaskald:

*Stridsherre, hardt du lønnet
Värmlands folk for svikråd;
ilden lot du rase,
brannen hus la øde.*

*Sår var bønders sorg, da
flammen steig mot himlen.
Svi du lot dem for svikferd,
rettskafne krigerkonge.*

På en plass nær et vann kom det løpende ut ei gammel kjerring og spurte: "Hvor er nordmennes konge?" Det ble fortalt henne. Hun gikk da djervt fram for kongen og bad om at han ikke skulle la brenne garden til dattera hennes for det om hun torde bli igjen hjemme alene.

Kongen svarte at slik skulle det bli, og han kalte til seg en av gjestene som het Jon Umage⁷ og tre andre og bad dem om å være der til alle hadde gått forbi. Han sa at alt skulle være fredet der, fordi denne kona var den eneste av alle värmlendinger som ville be ham om nåde. Han bad henne fare av sted etter husfolket sitt og få dem

hjem til seg, og si det at flere bygder kunne ha vært spart, hvis noen av mennene hadde kommet ham i møte og bedt om nåde.

115. Etter dette kom det noen menn til kongen og meldte at värmlendingene hadde felt trær og lagt i vegen for ham i nærheten av den kirken som heter Nykirke. Da sendte kongen framover hundre mann til hest og bueskyttere. Da de kom til bråten, var det noen få menn der, og de stakk av sted med en gang. Så ble bråten hogd i sund med vedøkser, og kongen lot det gå vakt imens, slik at det ikke ble gjort noen angrep fra bakhold. De fleste som rei foran sammen med kongen, kom seg hurtig over bråten, men deretter leide mennene hestene sine over i ro og mak der hvor bråten var på det smaleste.

Da ble det sagt til dem som kom etterpå, at kongen var framme foran bråten og slåss med värmlendingene. Da veltet hele hopen fram mot bråten, og det ble et voldsomt gny da sledene brakk i stykker. Og da kongen og mennene hans hørte brakket, trodde de at det var kommet til kamp, og vendte tilbake i all hast, og der hadde det nær hendt en ulykke før mennene kjente hverandre igjen. Deretter fór de ut i den bygda som heter Arvika.

116. Kongen og de som var i følge med ham, kom dit tidlig på kvelden. Da han hadde kledd av seg, ble det blåst hærblåst, og det ble sagt at värmlendingene var kommet og sloss med hæren i skogen. Kongen og den del av hæren som fulgte ham, sprang opp og rei tilbake. Da møtte de hele hæren, og de hadde ikke hørt noe om ufred. Men de som hadde satt ut ryktet, var ikke langt fra å bli drept. Mennene drog da til de plassene der de skulle være.

Før det ble dag, kom seks menn fra den bygda som heter Strand. Han het Geir som var fører for dem. De bad kongen om miskunn og la alt i hans makt. Kongen lovte dem grid og forlik, og sa at de skulle sette merke ved alle de gardene som var i deres bygd, de skulle ta en nokså stor stang og binde et hvitt tøyestykke på den, og reise

⁷ Umage, fattiglem

den ved det huset som var høyest i garden. Da kunne alle kjenne de gardene som det var blitt gitt grid til. I bygda deres vardet ikke mer enn fjorten gardar, men mange av bøndene satte opp det samme merket, og alle fikk grid.

117. Siden rei kongen med hele hæren ut i Värmland, og det ble brent overalt hvor de kom. Men det fantes ikke folk hjemme i bygdene noe sted. De drog helt ut til ei bygd som heter Gladatorp⁸ og brente. Mens kongen var på en gard som heter Knåll,⁹ kom bøndene til ham og bad om nåde på vegne av sine landsmenn og la alt i kongens hand. Og ettersom ribbungene ikke hadde vært lenger inne i landet enn der, da gjorde kongen forlik med dem, og de gav ham åtte gisler som fulgte med kongen hjem til Norge.

Kong Håkon vendte nå hjemover på ferden sin og var om natta på Strand hos Gisl bonde, der var det ikke brent. Värmlendingene sier at der hviler det en hellig mann som heter Torgeir. Kongen fór derfra om morgenen, og det ble brent overalt der de kom, for det kom ingen menn og bad om nåde. Neste natt var kongen der det heter Saurvik ved Kjølén, og om morgenen drog de inn i bygda Holmedal.¹⁰ Men før de kom så langt, ble det gjort hærsamling imot dem på et sted med kleiver og tett skog, og der skjøt de på hverandre en stund. Da sprang nordmennene av hestene sine og inn i skogen mot värmlendingene, men da løp de unna. De fikk en hardere medfart enn de andre som ikke hadde gjort motstand, og det ble brent så grundig der at det var ikke et kott tilbake. I denne bygda var det fullt av ribbunger, og de fleste bøndene var handgagne menn til Sigurd. Så kvad Sturla:

*Luen lekte mot himlen;
hus styrtet sammen i brannen.
Alt for vidt, tror jeg, folket*

⁸ Gladatorp, navnet kan ikke gjenfinnes nå, men må sikte til en lokalitet i Glava sogn, ved Glafsforden sør for Arvika

⁹ Knåll, gard ved Glava kirke, Värmland

¹⁰ Holmedal, sørvest i Värmland

syntes skogsøderen raste.

*Alle mennesker fryktet
kongens rettfærdige vrede.
Sverdet sitt nybrynt i Värmland
rødfarget han som gir ringer.*

Da kong Håkon rei i vestre Holmedal, kom det mot ham både prester og bønder og bad om miskunn. Kongen lot blåse sammen hele hæren på et islagt vann. Da lyste kongen at mennene skulle slutte med å brenne, og den skulle miste liv og lemmer som brøt hans bud. Om natta var kongen i vestre Holmedal hos en prest, som hadde tatt godt imot ham. Men det var ikke annet å drikke enn blande, og ingen steder i Värmland kunne de få mungåt.¹¹ Men slaktemat skortet det ikke på, for buskapen var ikke drevet unna noe sted.

Om morgenen fór kongen vestover gjennom skogen og kom ved middagstider inn i sitt eget rike. Om natta var han i den bygda som heter Aursmark¹² i Borgarsysla, på garden Folkenborg.¹³ Der fikk han nok av alle ting, og med godvilje.

151. Ribbungene samlet seg på Opplanda, og i Mjøsa var det store mengder av dem. Kong Håkon lot dra skip fra Oslo og opp i Elva¹⁴, førerne var Ivar fra Skedjuhov og Sakse Bladspjot. Da de kom opp i elva, ble skipene bemannet og gjort klare, og det ble holdt vakt. Ribbungene lot etter seg alle skipene i Mjøsa, de fleste mennene var dratt bort fra vannet og østover til Marker for å møte Knut.

Kongen drog fra Oslo opp til Eidsvoll og hadde ting med bøndene, og da gikk de på ny i samband med kongen. Derfra vendte han ut på Romerike og øst over Elva, for det ble fortalt ham at Knut lot dra skip fra Hellisfjorden¹⁵ og tenkte seg opp på Marker og over i Elva. Men da kongen kom til den bygda som heter Heggen, sa de til ham at det var bare løgn.

¹¹ Mungåt, hjemmebrygget øl

¹² Aursmark, nå Rødenes i Østfold

¹³ Folkenborg, gard i Rødenes

¹⁴ Elva, d.e. Glåma

¹⁵ Hellisfjorden, nå Iddefjorden

Da vendte kongen tilbake og drog ut til Follo og siden inn til Oslo. Det var en halv måned etter påske.¹⁶

Da Knut spurte at kongen hadde snudd tilbake, lot han dra skip fra Hellisfjorden på et sted der det aldri før hadde vært trukket skip, han fikk dem opp til Marker og deretter nord i Elva. Han kom uventet over Ivar og mennene hans og jagde dem bort fra skipene, og de tok vegen til Oslo til kong Håkon.

152. Da kongen hørte om dette, lot han dra 35 skip fra Oslo og var sjøl med. Han gav ordre til Arnbjørn Jonsson og andre lendmenn at de skulle dra skip opp i Elva, og de møtte kongen i Øyeren. Da fikk de høre om Harald fra Lauten at han og mange ribbungener var i den bygda som het Skaun¹⁷. Kongen sendte noen sveiter mot dem, og de møttes ute i skogen. Der kom det til strid, ribbungene tok til flukt og de mistet femti mann. Birkebeinerne fór tilbake til kongen.

Kongen lot dra skipene sine opp i ei elv som het Kinna¹⁸, og derfra over et eid som er ei mil langt, til han kom til elva igjen. Da ble det fortalt at ribbungene hadde vendt østover fra Elva. Birkebeinerne holdt etter dem og drog skipene over Fundieidet¹⁹ og kom til den garden som heter Fulu²⁰. Der ble det straks fortalt dem at ribbungene var øst i Vinger. Kongen gikk i land fra skipene sammen med største-parten av styrken og lot Gunnbjørn bonde og Sakse Bladspjot være etter for å passe på skipene, han bad dem om å være på den sida av elva som han fór.

Dette var natt til søndag²¹, og om morgenen da det lysnet, kom de fram rett overfor kirken på Vinger²². Der var det en bonde som het Gunnar, han var venn med kongen. Han sa til kongen at ribbungene lå

rett over på den andre sida der de holdt til. Birkebeinerne skyndte på med ferden sin, for de var redde for at ribbungene skulle ta skipene deres.

Da kongen gikk av skipene, sendte han noen sveiter dit hvor han hadde hørt at Åmunde fra Folvell var, og birkebeinerne kom på dem uventet. Noen ble drept og noen ble jagd på vannet, og nesten alle lot etter seg våpnene sine. Om morgenen da birkebeinerne løp fram fra skogen, syntes det for ribbungene at hæren var større enn den var. Da løp Harald fra Lauten ut på elvebakken og spurte hvem som rådde for hæren. Harald Stangarfylja svarer: "Det er sjelden at dere har så stor og godt utrustet hær, men hvor er kong Håkon?" "Han er her," sa Harald. Den andre sa: "Hvorfor ville han ta på seg sjøl et sånt usselt slit å fare etter oss ribbungener helt øst til Marker?" "Jeg skulle tro det var mer fordi han er nødt til det enn for moro skyld," sa Harald, "at han vil jage fra landet en sånn røverflokk som dere har."

Begge parter gikk da fram som de best kunne. De skjøt på hverandre der elva var på det smaleste. Da viste Gud, som så ofte før, sin miskunn mot kong Håkon, for de som var på skipene, gikk nå opp der som kongen hadde bestemt, og der fant de en flokk med ribbungener og drepte dem alle. Da ble de var at ribbungenes hovedstyrke lå på den andre sida av elva. Så satte de over elva²³ og møtte kongen, og alle var glade over å se hverandre igjen.

Så snart ribbungene så at kongen hadde nådd skipene sine, la de på veg østover. Men det var så sterk strøm og så store stein i elva der kongen hadde fått tak i skipene, og også der som ribbungene var, at begge parter gikk på land og halte skipene, og noen brukte båtshaker. Hvis et reip skulle ryke på et av skipene, ville det straks være i fare, og likeså de som var om bord. Og da de kom der som elva var på det smaleste, tok de seg en hvil på begge

¹⁶ Slutten av april 1227

¹⁷ Skaun, nå Sørum

¹⁸ Kinna, i Blaker

¹⁹ Fundieidet, ved Fundifossen i Glåma i Nes

²⁰ Fulu, gard i Strøm, Sør-Odal

²¹ 16. mai 1227

²² Hovedkirken i Vinger lå i eldre tid på Glåmas østside, på prestegardens grunn

²³ Fortellingen virker noe uklar ettersom kongen rett før hadde bedt dem som var på skipene, å være på samme side av elva som han, dvs. på nordsida av elva.

sider, og kongen tenkte at de kunne få seg noe mat. Men ribbungene skjøt på dem, så det ble ikke noe av måltidet.

Begge hærene drog nå framover igjen det beste de kunne inntil ribbungene kom til garden²⁴ ved kirken der de hadde vært før. Da gikk Harald fra Lauten og flere av ribbungene fram og brukte fæl kjeft på birkebeinerne. Men kongen kalte til seg Olav Sundfare, en av følgesmennene til Arnbjørn Jonsson, og bad ham si til ribbungene at de skulle holde opp med sånn toskete snakk, og be dem heller vente til skipene hans kom, så de kunne slåss med annet enn ord. Ribbungene svarte at det ville de gjerne.

153. Da det var kommet tretten skip til kongen, ble de rustet så godt som mulig, og mens kongen holdt på med dette, la ribbungene i veg øst for kirken og drog opp i ei sideelv til et lite vann der som heter Vinger-sjøen. Det går helt til Eidskog. Birkebeinerne rodde over elva, men da de kom midt uti, så de at ribbungene hadde fylket seg mot dem på elvebakken, og skjøt på dem så hardt de kunne. Birkebeinerne tenkte at de ville vente på dem der, og de fleste syntes det var vågelig å gå mot dem, for elvebakken som de stod på, var så høy som tre spydskaft, og leira var så blaut at den ene foten stod fast før en fikk satt ned den andre. Likevel rodde birkebeinerne på som djervest.

Men da skipene rente på land, tok ribbungene til beins. Birkebeinerne gikk opp og tenkte at de nok ventet på dem lenger oppe. Men da de kom opp på bakken, var ribbungene fullstendig borte. Kong Håkon snudde da tilbake til skipene sine og fór østover i vannet der ribbungskipene forsøkte å komme seg unna. Begge flokkene rodde alt det de kunne. Knut fór over land gjennom skogene på østsida av vannet.

Da ribbungene kom til vassenden, løp de av skipene. Kongen fulgte etter og felte noen av mennene, han tok alle

²⁴ Garden ved Vinger kirke

skipene og vendte så tilbake. Om morgenen ved daggry kom han der hvor han hadde gått om bord i skipene. Dette var mandag i gangdagene.²⁵ Kongen bad mennene få seg mat, for de hadde ikke spist siden lørdag.

Nå kom de speiderne som var blitt sendt etter ribbungene, til kongen og sa at Knut hadde tatt rette vegen ut til Marker. Kongen vendte da nordover og opp på Hedmark, og de drog skipene over Fundieidet og førte dem opp i Mjøsa.

Biskop Hallvard var på Hamar da, og kongen var hos ham Kristi Himmelfarts-dag²⁶ i godt lag. Kongen ordnet med styret over hele Opplanda og satte menn til å passe på skipene. Deretter drog han til Eidsvoll, og så til Oslo. Der var han en halv måned før han gjorde seg ferdig til å dra øst til Elv.²⁷

Sturla Thordarson

Navnekonkurranse

Et av våre medlemmer har oppfordret oss til å finne på et bedre navn til Artikler. Det er vel riktig å si at organet fra å være tenkt nettopp som en lokalhistorisk artikkel som kunne sendes ut nå og da, etter hvert har utviklet seg til et mer ordinært medlemsblad for Blaker og Sørum historielag.

Derfor inviterer vi samtlige medlemmer til å være med å foreslå et nytt navn på organet. Disse må være innsendt til redaktøren innen 10. januar 2001. Dersom det ikke kommer inn forslag, eller ingen kommer på noe som åpenbart er bedre enn Artikler, fortsetter vi som tidligere.

En hilsen fra USA

Den oppmerksomme leser av Artikler vil huske at vi i nr. 4-2000 etterlyste ”Klemetsrud gård i Frogner”. I nr. 5-2000 kunne vi med hjelp av Kristian Lieungh fortelle at det dreide seg om familien Klemetsrud på Hønsi gård i Frogner. Nå

²⁵ Gangdagene, kirkelige prosesyndager de tre dagene før Kristi Himmelfartsdag. Mandag i gangdagene falt på 17. mai i året 1227

²⁶ 20. mai 1227

²⁷ Elv, d.e. Göta älv

har vi formidlet denne kunnskapen med telefonnummer og det hele til Ann Marie Svendsen i USA, og fått følgende takksigelse i retur 26. september: "Hello, I cant thank you enough for all the information you have given me. You are so very kind, may God Bless you and yours. I hope one day I can help you. Thanks again. A. Svendsen"

Utvandret til New Zealand i 1873 – etterlyser slekt i Sørurn

Slik lød ei melding i Romerikes Blad i slutten av september. Det var ei dame som heter Margaret Bond i Napier på New Zealand som hadde tatt initiativ til slektskontakten. Hennes oldemor, Maren Olsen, utvandret i august 1873 sammen med sin mann, Andreas Olsen fra Øisjøfoss i Aurskog, med seilskipet "Høvding" fra Christiania.

Margaret Bond vet en hel del om sin oldemor: Hennes foreldre var Ole Olsen Nordli Oppistuen Snesbøl og Mari Anders-datter. De bodde opprinnelig på Nordfjell-åsen i Eidskog, men flyttet vinteren 1856 til Sørurn. Maren Olsen hadde sju søsken: Ole, født 5. mai 1847, Sofie, født 16. november 1849, Anders, som bare ble 13 år, Gunerius, som døde som spedbarn, Anne, født 25. februar 1856, Hans, født 31. januar 1859 og Inger Marie, som også døde som liten.

Maren og Andreas hadde giftet seg 28. desember 1862. Andreas var født i 1839. De hadde fått flere barn da de utvandret i 1873. Overfarten til New Zealand tok tre og en halv måned, og var meget strabasjos. Minstebarnet Casper på to år døde på turen. Maren var dessuten gravid ved avreisen, og fødte et nytt barn før familien steg i land på New Zealand. I det nye hjemlandet fikk paret ytterligere sju barn. Maren levde til hun var over 90 år, og døde først i 1935.

Margaret Bond vil gjerne komme i kontakt med mulige familiemedlemmer i Norge. Og siden familien flyttet til Sørurn i

1856, er det naturlig å begynne letingen her. Folk som kan gi opplysninger om etterkommerne til Ole Olsen Nordli Oppistuen Snesbøl og Mari Andersdatter kan hende seg til Bjørg Martha Berntsen, Øisjøfoss, 1930 Aurskog. Send gjerne en hilsen til oss i historielaget også.

Christopher Olsen Bingen

Fra Sylvi Kristoffersen Borge har vi fått følgende brev: "Hei! Jeg har støtt på et lite problem! En av mine forfedre het Christopher Olsen Bingen, f. 1722 d. 1797. Han giftet seg med Anne Olsdatter Berger (1745 – 1822), som hadde arvet Kirkerud gård i Lørenskog etter sin første mann Hans Eriksen Kirkerud (1697 – 1759). De førte slekten videre på denne gården. Jeg klarer ikke å finne ut av hvor Christopher og Anne er født.

Hadde lensmannen i Sørurn, Ole Christiansen Mellom-Bingen, en sønn som het Christopher? Jeg tror i hvert fall Christopher var fra en av Bingengårdene i Sørurn, for det var andre i Lørenskog på denne tiden som også var fra disse gårdene. Dersom du/dere vet noe om mine aner, og eventuelt deres forfedre, eller nålevende etterkommere, blir jeg kjempeglad om dere kan ta dere tid til å skrive til meg! På forhånd takk!"

Vi oppfordrer de av Artiklers lesere som har noe å bidra med om Christopher Olsen Bingen å ta kontakt med redaktøren.

Uttalen av navnet Orderud

Til vår hjemmeside på internett har vi fått følgende henvendelse: "I forbindelse med at jeg har klaget til TV2 på deres uttale av navnet Orderud, fikk jeg et brev fra en professor som holder TV2 i ørene på dette området. Han har lovet å ta opp saken. Han spør samtidig om navnet Olerud uttales med tjukk l i Sørurn, eller om det har vært uttalt slik tidligere. Håper at noen i Historielaget kan svare på dette. På forhånd takk. Vennlig hilsen Helge Ligaard, Gjerdrum."

Vi besvarte henvendelsen på følgende måte, men vil gjerne ha medlemmenes kommentarer til saken: ”Gardsnavnet skrives Olerud så seint som i bygdeboka for Aurskog og Blaker fra 1963. Skrivemåten Orderud finnes første gang i skriftlige kilder 1660-årene. Fra slutten av 1800-tallet tok brukerne av Olerud slektsnavnet Orderud. Rygh sier i standardverket "Norske Gårdsnavne" fra 1899 at gårdsnavnet trolig kommer fra kvinnenavnet Oluf eller Åluf, og at det i skriftlige kilder finnes i ulike former. At skrivemåten Orderud etter hvert ble mer alminnelig, trodde han baserte seg på at på rd i romeriksmålet ofte uttales med tjukk l, akkurat som Olerud fortsatt uttales med tjukk l i den lokale dialekten. Innføringen av rd mener han derfor baserer seg på en misforståelse om at det i den lokale uttalen skjulte seg en rd.

Vennlig hilsen

Blaker og Sørums historielag
Svein Sandnes”

Plassen Moløkken i Blaker

I Skytilen nr. 3 2000 etterlyses plassen Moløkken i Blaker. Kåre Jacobsen har funnet fram til at det i hans slekt i 1866 ble født et uekte barn på denne plassen. ”Vi har selv lett i Blaker uten å finne stedet. Det er ikke nevnt i folketellingen i 1865. Det er ikke nevnt i bygdebøkene verken som Moløkken, Løkken eller Mo. Kontakter antyder at bygdebøkene kun tok med plasser som omtaler steder over en viss størrelse. Vi undrer om Moløkken kan ha vært en beskjeden plass som forfatteren har utelatt?”

Kåre Jacobsen

Odd Skullerud æresmedlem i Blaker Skanses Venner

Bare 13 medlemmer hadde funnet veien til Nansenbygget på Blaker Skanse da års-

Pilegrimsleden åpnet

Et trettitalls personer var til stede da Pilegrimsleden gjennom Sørums ble åpnet søndag 17. september. Leder i hovedutvalget for kultur, Harald Stokstad, fore-

møtet i Blaker Skanses Venner ble avholdt 26. oktober. Men diskusjonene om årsberetning og handlingsplan var likevel intense. Odd Sars Olsen syntes 100-årsmarkeringa av 1905 var lite å feire for Blaker Festning, som da hadde vært i privat eie. Odd Skullerud syntes det var positivt at 100-årsmarkeringa av 1905 ble feiret, men var kritisk til forslaget om å få vekk noe av krattskogen på vollene som vender mot nord-øst. Å få fram profilen på vollene bedre, syntes Odd Sars-Olsen var en utmerket idé.

Når det gjaldt arbeidet for at Høgskolen i Akershus skal fortsette på Blaker Skanse, sluttet imidlertid forsamlingen seg samstemmig til at dette måtte prioriteres opp som sak nr. 1 på langtidsplanen for Blaker Skanses Venner. Styret fikk ros for det arbeidet som var gjort med sikte på å utvikle Blaker Skanse som et nasjonalt designsentrum. Derimot ble styrets forslag om å gi ut Georg Brochmanns bok ”Blaker, Skansen og Skolen” på nytt strøket av årsmøtet på neste års arbeidsplan. Et forslag om å endre vedtektene slik at årsmøtet flyttes fra oktober til februar ble ikke realitetsbehandlet, da det ikke var sendt ut til medlemmene på forhånd. Et forslag fra Torbjørn Eid om å utnevne Odd Skullerud til det første æresmedlem i Blaker Skanses Venner, ble vedtatt med akklamasjon.

Steinar Gravås stod ikke på valg som leder. Rita Nyborg ble valg til ny nestleder etter Helge Lillekvelland. Kristin Fretheim ble valgt til ny sekretær etter Rita Nyborg. Kjell Kurland ble valgt til ny kasserer etter Sigurd Svardal, som nå ble valgt som vara-mann sammen med Leif Stensaker. De erstattet Helge Svarstad og Kolbjørn Brekke i disse posisjonene.

Svein Sandnes

tok den offisielle åpning. Dag Nordsveen fra historielaget orienterte om hvordan prosjektet var blitt gjennomført som det første som står ferdig på Romerike. Hans Stenslet åpnet dørene til Frogner Gamle

Kirke, som ble ødelagt av brann St.Hans aften 1918. Til slutt fortalte lederen av Pilegrimskontoret, Eivind Luthen, ikledd full middelalderskrud, om den norske pilegrimstradisjonen som ledd i en ny internasjonal trend. Det åpnes nå 880 km vei hvert år. Folk fra hele Europa vil finne veien gjennom Sørsum på vei til Nidaros, spådde han. Deretter begav de fram møtte seg på vandring til Ullensaker kirke, hvor vi litt forsinket ankom til Pilegrimsmesse klokka 18.30.

Historielagets kalender 2001

Nå foreligger historielagets tradisjonelle kalender med historiske bilder fra Sørsum. Blir du ikke kontaktet av en lokal selger, så ta kontakt med Kjell H. Huseby på telefon 63 82 80 49 for å få tak i kalenderen. Også i år koster den 50 kroner.

Høstmøte i Romerike historielag

På årets høstmøte i Romerike historielag var Blaker og Sørsum historielag invitert til å fortelle om hvordan vi arbeider. Temaet var Gode idéer. De 17 lokallagene på Romerike drives på nesten 17 forskjellige måter, selv om målsettingen praktisk talt er den samme. Det var særlig systematikken med strategiplan og intern informasjon de andre historielagene fant nyttige.

Av Skytilen har det framgått at det ble arrangert Olavsseminar i Skedsmo kirke/ Romerike Historielags hus lørdag 21. oktober kurs om Kilder, kultur og samfunn over tre tirsdagskvelder i november.

Spentige forslag fra arbeidsgruppa for å få stokkebåten til Sørsum

Som mange medlemmer av historielaget vil ha registrert, presenterte ei arbeidsgruppe sprunget ut av historielaget sitt forslag til hvordan Sørsum skal arbeide for å få stokkebåten til Sørsum. For det første vil de reise en stålskulptur i full størrelse, 12 meter, i Sørsums sentrum. For det andre vil de legge stokkebåten inne

i en type monument enten ute i Glomma ved Bingsfossen eller på Holmen. Her skal alle forbi passerende til alle døgnets tider kunne betrakte klenodiet, forteller Dag Nordsveen til Romerikes Blad 1. november.

Julegrantenning Skansen

For andre gang inviterte Blaker Skanses Venner til julegrantenning på Blaker Skanse søndag 3. desember. Treet hadde denne gang fått en bedre plass inne på området, og værgudene var litt mildere stemt enn under fjorårets arrangement. En tradisjon er i ferd med å skapes.

Reiselivsutvalg i Sørsum

Kulturutvalget har nedsatt et reiselivsutvalg for Sørsum med tre politikere mt næringssjef og kultursjef. Utvalget skal se på alle forhold rundt reiseliv i Sørsum. Utvalgets arbeid skal lede fram til konkrete mål-setninger om hva en ønsker med reiselivet i Sørsum.

Økonomiske forhold, samt andre relevante forhold skal belyses. Utvalget skal også foreslå en god løsning for hvordan en kan legge opp det videre arbeidet i omkring reiselivsutviklingen i Sørsum. I samarbeid med administrasjonen skal en se på omfanget av arbeidet, og hvordan en kan ivareta og organisere reiselivsinteressene, herunder vurdere om det skal opprettes reiselivsråd. De politikerne som sammen med nærings- og kultursjef har fått ansvar for å legge fram sin innstilling innen 30. juni 2001 er: Odd Sars-Olsen (H), Toril Staldvik (AP) og Steinar Mikkelsen (SP).

Lederens spalte

Årets vervekampanje har gitt gode resultater. Medlemstallet i Blaker og Sørsum historielag har passert 250, og 133 av disse er innmeldt de tre siste åra. I styret tror vi at dette skyldes minst tre ting: For det første at bevisstheten om å verne om kulturminnene i bygda vår er økende. For det andre det generelt høye aktivitetsnivået vi holder i historielaget, som involverer mange og fører til at flere møter historie-

lagets folk i ulike sammenhenger. For det tredje tror vi den informasjonen du nå leser bidrar til at du finner glede i medlemskapet ditt, du får rett og slett mye valuta for pengene du betaler i form av medlems-kontingenten på 100 kroner.

Som i alle lag og foreninger er det også i historielaget slik at noen er mer aktive enn andre. Det beror blant annet på hvor mye tid den enkelte har til slik aktivitet. Vi vil gjerne ha mange passive medlemmer i historielaget som ikke gjør stort annet enn å betale sin kontingent, kanskje møte fram på årsmøtet eller være med på en rusletur. Men dersom du føler at du gjerne skulle aktivisere deg noe mer i forhold til arbeidet i historielaget, hører vi gjerne fra deg. Vi har laget et lite spørreskjema som vedlegges dette siste nummeret av Artikler for år 2000. Her kan du si din mening om hvordan du synes historielaget arbeider, og hvordan eventuelt kunne legges opp annerledes.

I forhold til dem som er mer aktive i historielaget har vi et grunnleggende prinsipp: Dette arbeidet er frivillig, det må ikke stilles krav til innsatsen ut over hva den enkelte føler at hun kan yte. Og aktivitetsnivået blir optimalt dersom vi klarer å gjøre arbeidet lystbetont. Det betyr at oppgaver må tildeles ut fra interesser og anlegg. Det som av og til kan skje i lag og foreninger som vår, er imidlertid at noen blir så aktive i virksomheten at de ikke klarer å stoppe opp for å slippe til nye krefter. Det håper vi også å kunne motvirke gjennom det vedlagte spørreskjemaet. Dersom det er virksomheter innenfor historielagets arbeidsområde du som medlem kunne tenke deg å være på, kan du gi oss et hint der.

Vi går mot slutten av et spesielt år. Nyttårsaften legger vi for godt det tjuende århundre i vår tidsregning bak oss. Det er naturlig å stoppe opp og tenke – hva skjedde i dette hundreåret lokalt, nasjonalt og internasjonalt? I Sørumsand har vi satt oss fore å avdekke hele bygdas historie i fem bind utover i det nye århundret. Og i Blaker og Sørumsand historielag må vi

oppsummere vår egen femtiårige historie. Nye oppgaver står i kø, Vi minner om årsmøtet, som holdes på Sørumsand tirsdag 13. februar, og ønsker alle medlemmer god jul og et riktig godt nytt år.

Svein Sandnes

Utgivelsesplan for Artikler i 2001

Artikler er avhengig av bidrag fra medlemmene i Blaker og Sørumsand historielag for å utkomme. Har du stoff, kan du få hjelp til å formulere det. Vi regner med seks nye utgivelser også i 2001, og trykker her til orientering utgivelsesplanen med frist for stofflevering til nummeret i parentes:

Nr. 1 – 2001	29. januar	(15. januar)
Nr. 2 – 2001	26. mars	(12. mars)
Nr. 3 – 2001	4. juni	(21. mai)
Nr. 4 – 2001	20. august	(6. august)
Nr. 5 – 2001	15. oktober	(1. oktober)
Nr. 6 – 2001	10. desember	(26. nov.)

Artikler fra Blaker og Sørumsand historielag redigeres av Svein Sandnes.

Returadresse: Svein Sandnes

Postboks 62, 1927 RÅNÅSFOSS

B